

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je to dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznaniha sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 26. januarja 1917.

Naznanilo.

Do preklica, oziroma do drugačnega naznanila prosimo vse uredništva „Učiteljskega Tovariša“ tihoče se stvari od- sledj naprej pošiljati na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani, Uči- teljska tiskarna.

Vodstvo Zaveze.

57. leto.

Plus pour vos que pour moi!
Bolj za vas kakor zase!
Deviza naše cesarice Cite.

Danes začenja naš list svoj sedem- in petdeseti letnik. — Kakor se je ravnal doslej „Učiteljski Tovariš“ po zgoraj citirani devizi naše cesarice Cite, tako hoče delati tudi poslej: Brez kakršnekolimislina se hoče izvrševati svojo nalogo v moralno in materialno blaginjo sloven- skega učiteljstva in šolstva!

Zivimo v velikem času. In naša dolž- nost je, narekovana od neugnane naše do- movinske ljubezni, da damo svoji očet- njavi vse, kar hoče in mora imeti od nas, da izide zmagovalna iz te strašne vojne! Zavest imamo, da smo do sedaj svoje pa- triotične dolžnosti izpolnjevali v polni meri; danes pa slovesno obljublamo, da bomo v tej požrtvovalnosti vztrajali vse do srečnega konca.

Gradimo kulturno bodočnost svoje- mu narodu, ki bo deležen vseh dobrot in svoboščin, porojenih iz sedanje vojne, svo- bodno se razvijajoč v okvirju Habsburške monarhije! Mi bomo zbijali, dvigali in kre- pili njegove duševne sile, iščoč priznanja in zadoščenja v zavesti, da brusimo orož- je duha, ki pripori našemu narodu tudi v prosvetnem oziru slavo in veličino, pri- stopajoč njegovim krepostim in vrlinam! Mi ustvarjamo temelj — lepota in sila na-

še kulture raste od znotraj ven in nav- zgor; zato je prožeta z življensko ener- gijo, ustvarjajoč in oplemenitujoč vse, kar je sposobno da deluje, živi in se giblje v narodnem organizmu! Hočemo, da bodi lep vsak in da bodi lepa celota, zato mo- ramo odpreti vrelce tej lepoti — dati moramo svojem narodu svojo kulturo!

To svojo nalogo bomo opravljali z navdušenjem in z ljubeznijo, ki jo zahteva veliki smoter!

In ta smoter stoji pred nami kot ka- tegorični imperativ, zahtevajoč nujno, da nam naklonite tistih sredstev, ki omogo- čajo pot do njega. Ta sredstva so moral- nega in materialnega značaja. Obračamo se do sotrudnikov in naročnikov s pro- šnjo, naj mislijo na nas, kakor mi mislimo nanje! Kar nam dajo, to je naša hrana — pogoj naši eksistenci. Če smo premagali težave preteklega leta, premagamo tudi te, ki stoje pred nami. Obeta se nam lepše življenje, a mi moramo storiti vse, da se izkažemo vredne tega živ- ljenja. In to se zgodi, ker si ga ustvarjamo sami!

Važno za žene vpoklicanih učiteljev.

Žene vpoklicanih učiteljev, ki niso do- bivate doslej nobene podpore, naj prosijo zanj na naslov: Okrajna mestna komi- sija za preživljanje v Ljubljani, rekurz pa na naslov: Deželna gospodarska pomož- na pisarna za vpoklicane vojnike v Ljub- ljani, Sodna palača, soba št. 114. Do- kazati morajo, da niso njih možje pred vpoklicem mogli preživljati svojih rodov in zgolj s svojo plačo. Ta dokaz ne bo težak, ker ni na Kranjskem učitelja, ki bi mogel svoje zdrževati le s svojimi službenimi prejemki. Prilože naj svojim prošnjam dokazila o postranskih zaslu- žkih (na obrtnih šolah, na občinah itd.) in o nastalih škodah (bolezni, dolg itd.). Člo- veško čuteča srca ne zavržejo takih pro- šenj!

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

razveselil, ko me je nenadno zagledal! Prišel sem neoglašen do njega. To pa ga je še posebno vzradostilo. O, kaj mi je vse pravil in razodel! V svojem mladostnem navdušenju mladenič niti čutil ni, da je bolan, ter da se koncu bliža pot njegovega življenja. Ledino je oral mladi moj prijatelj v tej istrski vasi, prvi je bil tu učitelj. Poln idealov, je posvetil vso delavnost ljubljani mladeži in zanemarjenemu ljudstvu. Bil je naroden učitelj v besede najlep- šem pomenu! Duh je bil močan pri njem, a telo šibko; le-to je moralo podleči taki pezi... Naporno delo v enorazrednici, nastanjeni v zasebni zatohli, vlažni sobi, že samo bi moralo oslabeti orjaka, pa ne slabiča! A prijatelj moj je opravljal, tudi vsa pisarniška dela županstvu, bil je tajnik bralnega društva, ki ga je sam ustanovil, vodja po njem osnovanega pevskega društva in vrhu vsega tega še — organizist! — Seve ga je ljudstvo spoštovalo in ljubilo! Pa kaj bi ga ne bilo; saj mu je daroval najdražje — svoje zdravje! —

Voina.

CESARJEVIČEVA PEHOTA.

Poslušaj — o, Ljubljana ti, kaj cesar pravi, govori, kaj stolni Dunaj v svet razglaša, na dom ti brzjav prinaša:

Junaških tvojih sinov roj, orjaških vojnihi činov broj — odslej armade bo krasota: »Cesarjevičeva pehota«!

Ljubljana bela — »dolga vas«! Ti naše domovine kras! Junaštvo tvojih vrlih sinov blišči se v zarji vojnihi činov!

Sam cesar k tebi govori, zasluge tvoje on časti: srčno ljubav naté razlije, v njo s sinčkom svojim te ovije.

Cesarske milosti je žar, slovenski domovini dar! In konca našega trpljenja bodočnost lepša se pričinja! Josip Čonč.

AVSTRIJSKA POSLANSKA ZBORNICA.

Izmed državnih poslancev jih je od zadnjega zasedanja 24 umrlo. V vojni so padli štirje, dva sta v ruskem ujetništvu, štirje so bili odvedeni na Rusko in so tam internirani, dva poslance sta odločila man- date, 16 poslancev pa ne bo moglo izvrše- vati svojih mandatov.

NOVO PREBIRANJE ČRNOVOJNIŠKIH OBVEZANCEV.

Uradno razglašajo, da se vrši novo prebiranje črnovojniških obvezancev rojstnih letnikov 1898 do vključno 1892, in sicer v času od 15. januarja do 5. februarja 1917.

AKCIJA NJENEGA C. IN KR VELIČANSTVA „ZA OTROKA“.

Z Dunaja smo prejeli: Njeno c. kr. Ve- ličanstvo, ki je prevzelo mesto državne ma- tere, katero ji je izročila Previdnost, v žalosti za pokojnim vladarjem in v težki vojni stiski, je našlo tolažbo v tem, da se udeležuje vsakršnega dela za pomoč ubožnim in stiskanim. Njeno Velicanstvo je priredilo zbirko na korist ubožnim otrokom, ki stoji, kakor svoječasa enaka zbirka pok. Naj-

višjega vladarja, v znamenju gesla: „Za otroka“. Ze doslej znaša ta zbirka 1.300.000 K v gotovini in približno tri milijone kron v blagu. S tem je pa storjen šele začetek. Na vse tiste, ki imajo srce za najrevnejše in najbednejše med ubožci, za bedo otrok, se obrača klic vzvišene državne matere, da prispevajo svoj del za omiljenje velike sile. Vsem oblastem, ki imajo najgloblji vpogled v razmere narodov, duhovnikom vseh vero- izpovedanj, zdravnikom, učiteljem, možem in ženam, ki sodelujejo pri socialni pomoči, veljaj to kot poziv, da s svojimi izkušnjami n previdnostjo služijo stvari; pa tudi vse matere, ki jim je Bog podaril cvetoče otroke, in ki jim je bilo dano, vzgojiti svoje otroke v vrle člane človeške družbe, so poklicani in povabljeni, da se pridružijo velikemu delu v znamenju: „Za otroka“. Volja Nje- nega Velicanstva je, da naj ve celokupno prebivalstvo, da Njej sploh ni mogoče na- praviti z ničem večjega veselja, nego če bi se hoteli najširši krogi z največjim uspehom udeležiti tega dela. Božji blagoslov je vsem udeležencem zagotovljen.

50 LETNICA.

Prav pred petdesetimi leti je bilo, ko je imela monarhija vojno in tudi takrat ni imela država ustavnega življenja. Zakaj ne- kako eno leto prej, dne 20. septembra 1865, je bil izdan znameniti manifest, ki je raz- veljavil zakon o državnem zastopstvu, češ, da se bodo izvršile obravnave z Ogrsko in Hrvaško glede sprememb ustave. Uspeh pogajanja bi se moral v zmislu manifesta predložiti legalnim zastopnikom drugih kra- ljevin in dežel pred cesarskim potrdilom, da bi bili podali enakovreden sklep in bi se isti upošteval. Šlo je takrat za ločitev Ogrske, ki je bila do takrat del cesarstva. — Ko je bil državni zbor odpravljen, so sklicali ogrski deželni zbor. Ogrski deželni zbor se je jel posvetovati dne 11. decembra 1865 o vprašanju državnopravne samostoj- nosti Ogrske, dokler je bil dne 26. junija 1866 odgođen, ne da bi bil prišel do sklepa. Tedaj je izbruhnila vojna s Prusijo, odgo- ditev je bila potrebna, vprašanje ni bilo rešeno, vojno so pričeli, ne da bi bili zbora- vali tam deželni zbori in tukaj državni zbor. Po miru je vladar odredil državnopravno preuredbo, dualizem ogrskega deželnega zbora ter je imenoval dne 20. februarja ogrsko ministristvo. Franc Deak, modrijan naroda, kakor ga Ogri radi imenujejo, je sicer želel, da naj se skliče avstrijski državni zbor, ki naj se najprej posvetuje o prvi „nagodbi“, jo sprejme ter se izda dotični zakon šele potem. Novi ministrski pred-

LISTEK

To in ono izza preteklih dni.

VII.

Ob 4. letu svojega službovanja na Kranjskem sem pobitel v velikih počitnicah — koncem meseca julija — v Istro. Sprva sem se mudil tu par dni v Kopru ter si ogledal tamošnje zanimivosti. Najbolj so me mikale saline, pa tudi kaznilnica me je v marsičem poučila. Iz Kopra sem jo krenil proti jugu do Buzeta. Marsikaj sem videl tu novega ter mnogo doživel. O vsem tem mogoče drugo pot. — Silna vročina ter nenavadna — prehranitev sta me prisilili, da sem se pred- časno vrnil tja, od koder sem došel. Na tem svojem povratku obiščem v selu P. blizu Kopra tovariša, poznanega mi in ljubega izza svojih študij na učiteljsku ljubljanskem. Kako se je mož — tačas že bolehen —

Stanoval je v najimnitnejši hiši v vasi. Bila je last župana, ki je bil obenem poštar, gostilničar in — načelnik kraj. šolskemu svetu. Tu je prijatelj moj imel tudi hrano. Ker sem bil njegov gost, me povabi k večerji. (Došel sem k njemu ob 2. uri po- poldne.) Ko stopim v gostilničarsko sobo, je tu že bil zbran cvet vaške „intelligence“. Prijatelj - kolega me predstavi možakarjem. Zvedel sem obtem, da je več izmed njih tudi pevec. In res so med večerjo zapeli par narodnih tako dobro, da sem nad tem kar glasno izrazil svoje priznanje. To bi ga bili videli kolego, kako so mu veselja žare- le oči! Stisnem mu roko. Razumel me je. Srečen je bil zdaj...

Napoči čas počitka. Kolega mi odstopi svojo sobo, da v njej prenočim. Branil sem se temu, a ni nič pomagalo. Vdal sem se. Čez dan je zavladala silna soparina. Bilo je sredi avgusta v — Istri! Bil sem pošteno truden. Res sem si želel počitka. Prijatelj me povede v sobo. Bila je majhna, a čedna, Postelja je bila sveže preoblečena ter me je

vabila v svoje naročje. Želeč si lahko noč, se poslovia. Urno se slečem, ugasnem luč ter ležem. A lepa je bila zunaj noč, tu pa ni bilo moči spati; preveč je bilo sostano- valcev... Vstanem in se spet oblečem. Pristopim k oknu, ga odprem ter se ob njem prisionim. Čarobno se je razlivala zunaj mesečina, ter hladna sapa je pihljala od morja sem. O, kako je to dobro delo po silni dnevni vročini! Pri oknu sedeč ob tem vetriču zadremam. Ko se je delal dan, se umijem. Kar zaslišim pod seboj kruleče glasove. To kruljenje prihaja čim jačje. Za Boga, kaj je to? Pod sove mojega kolege je bil obenem strop — svinjaka... Ubožeč! Še ob spanju ni imel miru. Zdaj šele sem uvidel, kako udobno se je godilo meni napram tukajšnjemu sotrudniku. — Ni mi bilo več obstanka v stanici. Tiho jo ostavim ter pohitim ven na vrt, ki je obdajal hišico. Tu sem se šetal med bujnim trsem ter dobro obloženim sadnim drevjem in sre- bajoč vase jutranji hlad, sem se naslajal ob žgoljenju krilatih pevcev. Kar mi pride na

sednik grof Andrassy pa je hotel postaviti avstrijski državni zbor pred gotovo dejstvo in tako je bil zakon glede nagodbe dne 28. julija 1867 sankcioniran, predno se je mogel državni zbor o njem posvetovati. Pozno jeseni 1867 je bil sklican državni zbor, ki ni imel v tem pogledu druge naloge, kakor pritrditi gotovemu dejstvu. — Avstro-ogrska nagodba ima napake, ki jih čutimo še danes. Pol stoletja je že od takrat, a odpraviti napak ni bilo mogoče, čeprav se nagodba na novo sklepa vsakih deset let. Druga nagodba (1877) in tretja (1887) sta bili sklenjeni ob medsebojnem nezaupanju. Četrta nagodba bi se imela skleniti 1897. Vladi sta se bili že dogovorili o njej, končno pa ni prišlo do nagodbe in obe državi sta prišli v veliko krizo, ki je trajala celih deset let, dokler sta parlamenta l. 1907 opravila pod streho četrto nagodbo, ki velja do leta 1917. In sedaj, ko bodo zopet obnovili nagodbo za šesto periodo, ki pa je šele pet, ker je eno desetletje pravzaprav ni bilo, jo nameravajo dovršiti, preden jo dobi avstrijski državni zbor v roke. Obnavlja se s tem prvotna napaka. — Državni zbor leta 1867 je bil vznejevoljen, ker je bil postavljen pred gotovo dejstvo. Končno je sicer prevzel bremena, skoro ves državni dolg in s tem razbremenil novo državno enoto na oni strani Litave. Nagodba se sklene ob enakih okoliščinah kakor leta 1867 po dogovoru med vladama, ne da bi državna zborna sodelovala, ki je pri nas odgojen zaradi vojnih dogodkov, in strankarskih sporov, na Ogrskem pa je pooblastil vlado da sklene nagodbo. — Ali mora biti tako? Prepričani smo, da bi bila nagodba, če bi bili leta 1867 upoštevali željo Franca Deaka ter predložili sklep ogrskega ustavnega nagodbenega odbora avstrijski državni zbornici, postala javna, bolj odkritosrčna zvezna pogodba med Ogrsko in Avstrijo, nego je bila tako. Nezaupanje, ki obdaja to nagodbo, bi bilo odpravljeno, marsikaka enostranost bi se bila odpravila, ki je posamezna vlada ne more ali opaziti tudi preprečiti. Nagodba bi imela tudi večjo moralno zaslug, če bi se sklepala javno med obema državama, ker bi državljani potem poznali in vedeli ceniti pomen nagodbe, obstoječe med dvema državama, ki sta vezani druga na drugo.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Cisti dohodek prireditve CM šol v Trstu dne 17. grudnia 1916 v korist branilcem soške fronte 900 K; šolsko vodstvo Javor 10 K; Josip Pahor, učitelj v Sežani, 23 K 16 vin.; vesela družba goriških učiteljev in učiteljic 23 K 52 vin.; šolsko vodstvo v Zalogu pri Komendi 9 K; nadučitelj Jurij Adlešič v Krškem 2 K; šolsko vodstvo St. Jernej na Dolenjskem 5 K 10 vin.; Ana in Jožica Likozarjevi, učiteljici v Ljubljani, nabrali 500 K; učitelji na Vrdeli 11 K; vodstvo slov. ljudske šole v Škedenju 15 K 50 vin.; šolsko vodstvo pri Sv. Križu 29 K; učiteljice dekliske osemrazrednice pri sv. Jakobu v Ljubljani 20 K; učenci ljudsk šole na Vrdeli 26 K; skupaj 1574 K 28 vin.

V zadnji štev. izkazanih 226.649 K 69 v. Danes izkazanih 1.574 » 28 »

Doslej nabranih 228.223 K 97 v.

V. VOJNO POSOJILLO.

Ivan Stenovec, učitelj v Zireh, nabral 10.000 K; Franja Janžekovičeva, učiteljica v Zagorju ob Savi, 1000 K; Učiteljska gospod. in kredit. zadruga v Celju 1000 K; III. mestna deška ljudska šola v Ljubljani 100 K; ljudska šola pri Sv. Lenartu pri Vel. Nedelji nabrala 9600 K; skupaj 21.700 K.

V zadnji štev. izkazanih 36.300 K Danes izkazanih 21.700 »

Skupaj V. voj. posojilo 58.000 K

sproti kolega-gostitelj. Začudi se, da sem tako zgodaj zapustil nočno zavetišče. Zadržuje me, da sem se dovolj spočil, sva še nekaj časa kramljala o tem in onem. Greva zjutraj. Po zajtrku pa se odpravim proti Kopru, odkoder jo odjadram do Trsta, da od tod pridem spet v kraj svojega službovanja. Nekaj časa me še spremlja blag tovariš. Pride ločitve čas. Solznih oči se razideva. Nisva se videla več. Niti leto dni ni več živel...

Tako je preminil v najlepši dobi življenja svojega pravi pionir kulture v kršni Istri, trpin in žrtve svojega poklica. — In jih li ne umira še dandanes mnogo med nami na slični način? O, da — žal še preveč!... Pa kaj; saj so le — učitelji! —

VIII.

Za mojih gimnazijskih študij je bil nekaj časa tudi moj součenec Josip Ciperle, rodom Ljubljčan, ki je pred par leti umrl na Dunaju, kjer je služboval kot meščanski učitelj. S Ciperletom sva

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasomizkazov v »Učit. Tovarišu«:

Za »Rdeči križ« itd.	228.223 K 97 v.
III. vojno posojilo	278.748 » 69 »
IV. vojno posojilo	2.759.338 » — »
V. vojno posojilo	58.000 » — »
Srednje šole	45.854 » 11 »
Končna vsota	3.370.164 K 77 v.

Poročilo iz Brucka ob Litvi.

Iz begunskega taborišča v Brucku ob Litvi poročajo z dne 31. grudnia 1916: Dne 13. pret. meseca je bridka smrt izbrala svojo žrtev iz vrst tukajšnje inteligence. Naša blaga, preljubezniva gospodinja učiteljica Josipina Eisenhardova je ta dan izdahnila svojo blago dušo. Imenovana učiteljica sama ni bila begunka, a krščanska ljubezen in njeno usmiljeno srce sta jo privedli med naše uboge begunce, da bi med njimi za njih blagor delovala s svojimi izvrstnimi močmi in sposobnostmi. Po svoji zunanosti skromna, si je s svojim ljubeznivim in prijaznim občevarjem pridobila že prve dni svojega tukajšnjega bivanja srca vseh, predstojnikov in podrejenih. In zato je tudi tem huje zadelo vse sporočilo, ki je došlo z Dunaja, da je učiteljica Eisenhardova tam v bolnišnici umrla. — Pogreb predrage pokojnice se je vršil v soboto popoldne, dne 16. dec. Pogreba so se udeležili zastopniki c. kr. uprave taborišča in učiteljstva. Sorodnikom, posebno pa njenemu staremu očetu ter gospodični sestri na Belipeči naše najiskrenejše sožalje. Bodi ji ohranjen blag spomin!

V torek, dne 19. grudnia pret. l. popoldne, se je vršil sklep prvega gospodinjstva tečajev v naši gospodinski šoli. Učiteljice gospodinjstva tečaja so izpraševale gojenke v vseh učnih predmetih, na katera vprašanja so gojenke samozavestno in brez strahu odgovarjale. Prisotna sta bila tudi predstojnik taborišča c. kr. okrajni komisar E. Zupancič in pa nižjeavstrijski deželni odbornik dr. Kastner. 31 begunskih deklet je tem potom prišlo do prave popolne izobrazbe, ki jo dekleta rabijo, da postanejo nekoč pravilne gospodinje in vzgojevalke močnega slovenskega rodu. Naj bo na tem mestu za plodnostno ustanovo begunske gospodinske šole izrečena njenemu ustanovitelju v imenu vseh v tukajšnjem taborišču nastanjenih slovenskih beguncev najprejrejšnja zahvala. Istotako tudi zasluži najpopolnejšo zahvalo za svoje neumorno in požrtvovalno vodstvo te šole vrhovna učiteljica Elza Premrouova in pa vse druge pomožne učiteljice!

Za one begunce, ki so ob zadnjem laškem vpadu v Gorico morali zapustiti svoje domove in se naseliti v tuje kraje, zidajo sedaj tukaj popolnoma novo taborišče. Tisto bo obstajalo iz tridesetih 50 m dolgih in 10 m širokih poslopij. Poleg tega zidajo tudi veliko šolo za deklice in pa moderno urejen otroški vrtec za 600 otrok. Krona temu taborišču bo obširen krasen ljudski dom, namenjen zabavi in razvedrilo naših beguncev. Ves ta kompleks bo sezidan iz opeke. Poslopja, namenjena za stanovanje beguncev, bodo sezidana po najmodernejšem načinu. Vsako poslopje bo imelo 2 cm visok betoniran podzidek, tako da ne bo mogla vlaga priti v stanovanje. Celo poslopje bo deljeno v 16 sob, in vsaka posamezna soba bo služila 5—6 beguncem za stanovanje. Vsaki dve sobi skupno bodeta imeli svojo predsobo, kjer se bo nahajalo ognjišče. Tako bodo imeli begunci možnost imeti ločeno stanovanjsko sobo in kuhinjo. Upajmo le, da bo to taborišče kmalu dokončano in

da bo tako oni begunci, ki so sedaj nastanjeni pri kmetih v političnem okraju Bruck ob Litvi in Gänserndorfu, pred selitvijo dokončali svoje mukepolno siromašno in bezaško življenje.

Gimnazijski zaposlovalni tečaji v Trstu.

Kakor znano, nameravajo otvoriti v Kromerizu na Moravskem za goriške slovenske gimnazijce konvikt v gimnazijo, in prošnje za sprejem je bilo treba vložiti na brnsko namestništvo do 8. decembra. Potemtakem bi prenehali gimnazijski zaposlovalni tečaji v Trstu, in dijaštvo s profsorskim zborom bi se preselilo v Kromeriz.

»Edinost« piše k temu: Ne bomo pretresali te stvari same, saj bi bilo zvonjenje po toči itak zamen, toda nepojmljiva nam je pa stvar vendar zato, ko večina staršev, ki pošiljajo svojo dečo v goriško slovensko gimnazijo, ali še biva na Goriškem ali pa v bližnji Kranjski, a deca naj bi hodila na Moravsko! In to samo gimnazijci! Zaposlovalni tečaji goriškega slovenskega učiteljskega p ostanejo v Ljubljani in v Trstu, in je bil tudi za vodjo tržaških zaposlovalnih tečajev imenovan prof. dr. Pirjavec. Torej samo gimnazij. tečaji naj gredo iz Trsta, in to, ko so razmere v njih take, da morda med vsemi učenci ni niti enega, katerega starši bi bivali na Moravskem, in je nad polovico otrok Tržčanov! Toda, kaj hočemo; stvar se je odločila tako. Vprašamo pa sedaj: Kaj pa z našo tržaško mladino, ki zahaja v zaposlovalne tečaje, večinoma v prvi razred, kjer je nad 30 naših otrok? Do konca prvega semestra ostanejo pač tečaji še tu v Trstu, in prvočolci bodo še mogli dokončati prvi semester in dobiti izpričevalo. Kaj pa bo drugi semester? Ali naj ostanejo vsi ti učenci brez pouka? Prestop na nemško gimnazijo je nemogoč, in ali naj učenci izgube pol leta ali tudi vse leto ter naj jim bo pouk prvega polletja zaman? Gospoda, vi vsi, ki je vaša dolžnost, da skrbite za kulturni razvoj slovenskega naroda na Tržaškem, na vas je sedaj, da zastavite vse svoje moči, da se ohrani naši mladini prilika za nadaljno srednješolsko izobrazbo na podlagi slovenskega materinega jezika! Vsaj prvi razred slovenskih gimnazijskih zaposlovalnih tečajev ne sme prenehati s koncem prvega semestra. Saj je vendar stvar tako lahko izvedljiva. Zaposlovalni tečaji goriškega slovenskega učiteljskega ostanejo v Trstu in zanje imenovani vodja prevzame tudi lahko vodstvo gimnazijskega tečaja. Če bi bile res vse dosedanje gimnazijske učne osebe potrebne za kromerizko gimnazijo, je vendar toliko slovenskih učnih oseb — treba bi bilo tu v najslabšem slučaju zasedaj le enega samega filologa, ker bi bile druge na razpolago v učiteljskih tečajih — v vojaški službi v zaledju, torej manj sposobnih za vojaško službo, za katere bi se dala doseči oprostitve iz vojaške službe v svrhu poučevanja. Njegovo Veličanstvo cesar Karel je, ko se je mudil v Trstu, nagovoril zastopnika tržaških Slovencev, dr. Vilfana, z besedami: »Veseli me, da vidim tu tudi zastopnike slovenskega naroda na Primorskem, ki je podal v teh težkih časih mnogo dokazov požrtvovalnosti in domoljubnega sočustvovanja.« To najvišje priznanje nam daje upanje, da bi naša skromna želja po izobrazbi naših slovenskih otrok na podlagi našega slovenskega materinega jezika ne mogla ostati brez uspeha, če bi prišli z njo pred Najvišji prestol. Če se obrnemo z njo na tisto cesarsko vlado, ki obljublja v svojem nastopnem progasu, da hoče deliti pravičnost vsem narodom, ker potrebuje razumevanja in sodelovanja vseh onih, ki jim je na srcu bodočnost Avstrije.« Prav posebno pa se v tem pogledu obra-

čamo na ekselenco gospoda namestnika dr. barona Fries Skeneja, ki se je že tolikokrat izkazal vnelega prijatelja naše mladine in našega šolstva in nam zagotavljal svojo pomoč pri dosegu naših kulturnih namenov.

Razpis učiteljskih mest.

Moje tozadevno mnenje izraženo v št. 25 »Uč. Tov.« iz l. 1916 izpodbija neki tovariš v št. 26. K temu toraj nekoliko pripomenj.

Predvsem blagrujem tovariša, da more trditi, da ne bi znašali selilni stroški nikjer najmanj 2000 K. S to trditvijo dokazuje, da živi v srečnejšem kraju z ozirom na draginjo, nego pisec teh vrstic. Tukaj računa voznik do železnice za enkratno vožnjo 16 K, pred vojno 2 do 3 K. Kaplan, ki se je pred kratkim preselil, ima po lasni trditvi okolo 1000 K selilnih stroškov, kar pisec teh vrstic veruje. Učitelj, ki bi se selil z daljnjih hribov na kakoboljšje, a neravnoprednosom ležeče službeno mesto z obitelji, bi moral imeti najmanj 2000 K za selitev pripravljenih, da ne bi prišel eventualno v neljubo zadrego. Nisem torej trdil, da bi znašali selilni stroški najmanj 2000 K, temveč da bi jih moral imeti pod opisanimi razmerami (daljava, obitelj, posebna krajevna draginja itd.) selivši se učitelj za vse slučaje pripravljene. Mogoče pa bi bilo, da bi niti ne zadostovalo omenjenih 2000 K. Tovariš, ki se upaš seliti z vsoto 2000 K s potrebnim obiteljskim inventarjem celo na Rusko Poljsko, bi moral videti potreben inventar kaplana, ki ga stane selitev v mejah lavantinske škofije okroglo 1000 K. Srečen tovariš, da Ti ne gre to v glavo!

Tudi takih učiteljev je, ki se jim sedaj bolje godi, kakor drugim in zelo se mi dozdeva, da spadaš med prve tudi Ti, cenjeni moj zadevni nasprotnik. In naj že bo takih »proketo malo« ali pa proketo mnogo, želijo si le še dalje kvišku, njih, kakor nas vseh ideal je, urediti si življenje tako, da bi se nam godilo kolikor mogoče najbolj; pride pri tem le službeno razmerje v zadnji vrsti v poštev? Ne »iz hudobije« in ne, »da bi delali drugim nalašč škodo«, se bodo vendar tudi taki poganjali vedno še za boljše mesta, kakor jih že imajo. Gotovo je tudi, da bodo selilni stroški z vsakim mesecem kolikor toliko manjši. Upajmo, da je svetovni mir blizu!

Za vojne ujetnike pa naj se rezervira nekaj boljših mest? Kdo je porok zato, da bi smatral po vojni v domovino vrnivši se tovariš-ujetnik tako mesto tudi res sebi primerno »boljše mesto« in da ne bo zavidal med vojno doma ostalemu tovarišu njegovega med vojno pridobljenega mesta kot še »boljšega«? Ali naj se razpisujejo za tovariše - civiliste samo taka mesta, pri katerih je zaviranje sploh vnarej izključeno? Menim, da se za taka mesta tovariši civilisti tudi že vnaprej zahvaljujejo. Se-li ne stavijo tudi civilnemu učitelstvu take službene zahteve, da jim v tem in onem oziru niti vstreci ni moči? Tem iz vojnih razmer izviraječim višjim službenim zahtevam so podvrženi tudi tovariši oproščenci, izmed katerih je menda največ enorazredničarjev na že itak težavnih in slabih mestih. In te najpotrebnejše boljših mest naj se od možnosti izboljšati si svoj položaj odrine z razpisom učiteljskih mest že med vojno (?) ker bi se sedaj radi svoje oprostite ne upali nikamor prositi, po vojni pa bi se razpisovala večinoma za mobilizirance rezervirana mesta. Cenjeni nasprotnik, ne prihajaj mi torej s trditvijo, da se razpisujejo tudi povsod srednješolska mesta. Srednje šole pač ni

jasnjije. Priobčujem ga »ad memoriam rei«, mogoče bo koga zanimal. List slove:

Dragi moj!

Tvoj zadnji list me je zradostil, ker mi svedoči, da se zanimas za male moje »pedagoške« poizkuse. Ni Bog ve kaj, a volja je dobra. Pa kaj češ? Pri nas je pač ljudi, ki vse omalovažujejo, sam pa ne stvarjajo ničesar. Lahko bi ti o tem marsikatero povedal! Ti bi gledal, ko bi čital, kaj mi razni poštenjaki — seve anonimno — pišejo, meneč da me bodo smrtno zadeli s svojimi nestvarnimi čencami. Borni »šomašter« ne bi smel imeti svojih misli, še manj pa poguma, tiste javno povedati. To ne gre, to je greh... Vidiš, tako je; v jajcu iščejo las! A mene ne bodo ugnali, jaz grem svojo pot, pa naj bo to komu ljub ali ne! Saj nimam ničesar za to. Ne pišem za denar. Edino zadoščenje mi je, ako mogoče kaj siorim v dobro uravnemu razvitku naše

nade, naše bodočnosti, ljube naše slovenske mladine. Sam vzrastel iz proletarskih krogov, vem, kje nas črevelj žuli... In tako bom, če mi Bog zdravje da, delal tudi naprej!

Bog s Tabo!

Tvoj

Joža.

Na Dunaju, 17. julija 1881.

In delal je. Žal, da ni ostal v ožji domovini! V tujini, na Dunaju, si je moral služiti naš Joža svoj kruh. Tam je tudi preminil — trpin. Blag mu spomin!

Slamoštev.